

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicoꝝ, Et Alioꝝ
Ecclesiasticoꝝ Specvlvm**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

Avaritiam, & cupiditatem clericis fugiendam esse. cap.i.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

SPECVLI

CANONICORVM

ET ALIORVM ECCLESIA-
STICORVM, DE VITA, ET HONESTATE,QVAM IPSI NIMIA
CUPIDITATE, & AMBITIONE DETURPANT, & LADUNT.

LIBER QVARTVS.

Auaritiam, & cupiditatem clericis fugiendam.

CAPVT PRIMVM.

a Eccl. 10. ca.

nter vitia quibus clericorum honor non modo obscuratur, & laeditur, res etiam plane extinguitur, non infamatum occupat avaritia. Avaro enim, ut Sapiens inquit*, nihil est scelestius, nihil est iniquius, quam amare pecuniam.

b Luce 12. cap.

Hic enim & animam suam venalem habet, quam in vita sua proiecit intima sua. Itaque Christus** dicit, inquit, & cauete ab omni avaritia; quia nec abundantia cuiusquam vita eius est ex his, quae perierunt.

c Ad Colloff. 3. cap.

Et D. Paulus c: Mortificate membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam (quae est idolorum seruitus) propter quae venit ira Dei super filios incredulitatis. Hoc enim scitote, intelligite, quod omnis fornicator, aut immundus, aut immundus (quod est idolorum seruitus) non habet hereditatem in Christo, & regno Dei. Nemo vos seducat in talibus verbis: propter haec enim venit ira Dei in filios dei.

denit. A deo autem turpia, inhonesta, & abominanda prae dicta vitia censuit D. Paulus, vt nec verborentur nunciari ea voluerit, dicens: Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, sicut docet sanctos. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, neque fornicarij, neque auari, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Quis qui voluit diuites fieri incidit in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nocua, quae mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Siquidem vt D. Ioannes Chrysostomus inquit, omnis probitatis, & nequitiae fundamentum ipsa est habendi libido, ex qua dissensiones, inimicitiae, bella, contumeliae, suspiciones, iniuriae, caeciditiae, & sacrilegia emanant; ob eam non solum vrbes, & oppida, sed viae ipsae, & orbis denique vniuersus subleuatur, montes insuper, & loca quaeque superiora, & caetera demum sanguine redundant, & clade. Quod malum neque ipso ponto abstinit. Ob hanc praeterea cupiditatem, & naturae sunt leges immutatae, & subleuati sunt terminus, ipsiusque substantiae, ac vitae corrupta sunt iura: Auri enim violenta cupido non solum in viuos, quin etiam in mortuos ipsos tales arripuit manus, vt nec cum tumultatis quidem habere indolitas patientur. Quin has plerique sepulchris refractis scelerate iniiciunt cadaueribus, neque sinunt vita fun-
 dem esse infidiis vacuos. Quaecumque denique domus sine domo esse comperies, siue in foro, siue in iudicio, siue in concionibus, siue in curia, & Regiis aedibus, siue quibus suis aliis in locis, ex ea cupiditate habentur. Hoc illud est malum, quod gehennae flammam accendit.
 Demone grauior est pecuniarum cupiditas, quam mul-
 tibus persuasi sunt, quam ethnici ab idolis, quibus
 omnia parent, huic vero omnia; & quodcumque
 eorum suggerit, obsequuntur. Quid dicit auaritia?
 Eorum inimicus, obliuiscere naturam, contem-
 nere Deum, sacrificium mihi te ipsum offer. Dicto citius
 parent: Et idolis quidem boues sacrificant: Auaritia;
 offer

a ad Ephes. 5. 6.

b d. cap. 5. ad Ephes. Auaris regnum Dei non possidebunt. c. 1. ad Timoth. 6. cap.

Radix omnia malorum cupiditas. d. 1. ad Corint. 6. cap. e. in serm. de malis a nob. e. uerit.

Auri violenta cupido.

f Sicut hoc tempore ab hereticis in multis et electis factum fuit.

Pecuniarum cupiditas demone grauior est. Auaritia man data.

offer mihi animam, inquit, & persuadet. Vide quomodo habeat aras, quæ libamina accipiat. Regnum celorum auari non possidebunt, neque has minas formidabunt. Nihil prorsus libertatem animi sic tollit, quemadmodum sæculariū rerum cupiditas, & eorum, quæ viantur esse præclara. Non enim sibi viuunt, qui deo seruiunt, sed alteri, & mille crudelibus Domini huiusmodi homines premuntur. Vbi gloriae cupiditas, ibi quia liuor vires suas exercet, nulla sincera pœnitentia inueniri potest. Auaritia enim omnes, quos se crudeles efficit atque feroces. Nam si propriam salutem negligit, quid faciet de aliena? Imò, quæ rationabilibus animantibus ferocior est, & hominibus, atque latronibus peior. Et quia eo nihil turpius nihil turpius Christiano homini, illius mentem debendum non est.

D. verè Prosper de tyrannide huius cupiditatis avaritiæ scribens: lubet, inquit, nobis impedita cupiditas, vt diuina parui pendentes possessorem struum damnosa compendia cogitemus, vt in ipsa sollicitudinem, curamque ponamus, vt inde nobis bida vanitate iactemus, vt amplitudine patrimonii fusioris elati, fieri pauperes spiritu negligamus. Quis inauditum? suauis Christi iugo contemptum reum cupiditatis imperium voluntaria mentis liberatione suscipimus, & Domini nostri leui onere, quæ subiectos non onerat, sed subleuat, posthabito, quæ beum pondus ceruicibus nostris aggeramus, quæ potius potest deponi, quàm ferri; quia & ipsa cupiditas quæ nobis subijci vltro volentibus hoc pondus impediti contemni potest facilius, quàm expleri, & ideo illi volentes dederint oppugnant, voluntatem reum vltius non habebunt tyrannicè dominantem. Quis fit iusto Dei iudicio; vt qui cupiditatu resistere non possumus ingressura, iam resistere nequamus ingressura intolerandum demoniacæ cupiditatis imperium, quæ hostibus suis, quos potest vincere, victores facit. Quæ promittit ingenia, & bonorum temporalium possessione tatione deceptos impellit iam miseros, & miserabilem in turpia. Tenet nos lucrorum penatiter dulcem

a Chrysof. in 12. c. 10. ho. 64.
 b Ibidem Chrysof. in Matth. tom. 59.
 c Chrysof. ho. 24. in Matth. 7. de pœnit.
 d Chrysof. ad pop. hom. 68. et 69.
 e Chrysof. ho. 25. ad Hebræ.
 f Lib. 2. de vita contēpl. c. 15.

g Cupiditatum tyrannis graphicè describitur ab August. de libero arbit. lib. 1. cap. 11.

tenus adfectos, & in sua ditione captiuos: nec trahit in-
 uerit, sed quod est deterius, quocumque voluerit vo-
 luerit dicit. Vastat in nobis quicquid verecundia, aut
 pudoris inuenerit, & quos suis triumphis addixit, ad-
 eam nunquam respicendi suspectos omnibus viribus
 hostibus exarmat, ne quando contra eam, qui bel-
 lere notuimus, rebellemus. Rapit nos, ac passim per
 omnia acquisitionum genera cupidos acquirendi di-
 spert.

Vide D. Hieronymus ^a: Ex quo, inquit, in ecclesiis,
 sicut in Romano imperio creuit auaritia, periit lex de
 sacerdotibus, & visio de propheta ^b. Hinc propter auari-
 tiam sacerdotum saepe odia consurgunt: hinc Episcopi
 a clericis a clericis; hinc Principum lites; hinc detra-
 ctionum causa, hinc origo fit criminis. Certè qui visibi-
 liter in hoc mundo ius inuadit alienum, accusatur à
 populo, damnatur à iudice: ita & in Ecclesia Dei dum
 quibuslibet sua perdit, clamat ad Dominum, &
 exaudiam Christo, nec differitur ultionis sententia, si
 non restantur vniuersa. Moderatio enim Dei, ac pie-
 tatis soluta nostrum reditum quaerit, ac nos, cupit longa
 bonitate sua saluari. Si non conuertimur, si duri colli-
 bati non sumus peccatis vsque ad mortem illicite perdura-
 mus, illis peccantium non miseretur Deus. Bonorum
 auctori inhaerere aliter non valemus, vt D. Gregorius
 inquit, nisi cupiditatem à nobis (quæ omnium malorum
 radix est) abscindamus ^c. Virum enim catholicum, &
 praeputum Dei sacerdotem, sicut nullo errore implicari,
 videndum D. Leonem Papam, nulla oportet cupidi-
 tate violari, dicente sancta scriptura ^d: Post concupi-
 scitias tuas ne eas. Mens enim potentiae auida, nec
 distinet nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec pie-
 tati adhibere consensum ^e. Et sicut hi, qui per insaniam
 inuicem translati sunt, non iam res ipsas, sed phanta-
 smas passionis suae vident, ita etiam censore D. Am-
 brosius, mens auari semel vinculis cupiditatis astrin-
 guntur, semper aurum, semper argentum videt, semper
 rem computat, gratius inuictur aurum, quam so-
 lum. Ita eius oratio, & supplicatio ad Deum aurum
 quaerit.

Sed,

^a in epist. ad
 Rusticum Epi-
 scop. Narbon. et
 c. diaconi, dist.
 93.

^b Exech. 7.
 * al. desolatio-
 num causa.

Affiduo peccā-
 tum non misere-
 tur Deus.

^c cap. bonorū,
 dist. 47.

^d Eccles. 18.

^e c. virum dist.
 47.

^f in c. sicut hi
 dist. 47.

*An quis sua
bona cupide et
diligenter con-
seruare possit.*

*a d. c. sicut hi.
b August. ser.
196. de temp.*

*e d. c. sicut hi.
Nemo nisi di-
ues honore nunc
dignus putat-
ur.*

d Eccl. 46.

Sed, inquit aliquis, quid iniustum est, si cum deo non inuadam, propria diligentius seruo? O impudens dictum; quid propria dicis? Quae ex quibus uocibus in hunc mundum detulisti? Quando ingressus es hunc mundum, quomodo de matris ventre existi, quibus fructibus, quae, quibus subsidiis stipatus ingrederis? Proprium nemo dicat, quod est commune, quomodo quam sufficeret sumptui etiam uiolenter oblatum. Et ut D. Augustinus inquit^b; non solum avarus qui rapit aliena; sed ille quoque avarus est, qui seruat sua. Sed si sic iudicatur, qui cupide tenet sua, quomodo iudicaturus est te, cum non seruas tua, sed etiam queras aliena? Nunquid tuum dedit Deus, ut nobis non aequaliter distribuat uitam, ut tu quidem esses affluens & abundans, alii egeres, & egerent? An idcirco magis, quia & benignitatis suae experimenta conferre, & tuam uirtutem patientiae coronare? Tu uero in muneribus & in sinum tuum redactis, nihil agere iniquum si tam multorum uitae subsidia contineas? Quis enim tam iniustus, tam avarus, qui tam multorum alimenta non suum usum, sed suam avaritiam, & delicias facit? Neque enim minus est avari habenti tollere, quam cum possis, & abundanter aegentibus denegare. Esurientium panis est, aegrotantium. Nudorum indumentum est, quod tu rebus & miserorum redemptio est, & absolutio peccatorum tuorum in terra defodis. Tantorum te ergo inuades bona, quantis possis praestare, quod uelis^c.

Ceterum ita incubuerunt mores hominum, ut admirationem diuitiarum, ut nemo, nisi diues, dignus putetur. Neque hic recens usus, sed ratio, quod peius est, inoleuit hoc vitium humanis. Vetus & antiqua avaritia est, quae cum ipsa avaritia coepit oraculis. Imò propter ipsam reprehensio lex Dei lata est. Iesus Naues^d, qui potuit solenne ne procederet, avaritiam hominum non potuit ne serperet. Ad uocem eius sol stetit, avaritia contit. Feralis igitur avaritia, illecebrosa pecunia, quae habentes contaminat, non habentes non uauat.

amen ut aliquando adiuuet pecunia, inferiorem tamen, & ipsum desiderantem. Nunquid idcirco honestior, cuius habet, quo honestas plerumque amittitur? quia habet quod custodiat magis, quam quod possideat? Illud enim possidemus, quo utimur. Quod autem ultra vnum est, non utique habet possessionis fructum, sed colidat periculum. Nam, ut D. Cyprianus inquit b, quos diuites opinaris continuantes saltibus saltus, & de continuo pauperibus exclusis infinita, ac sine termino vna latius porrigentes, quibus argenti, & auri maximam pondus, & pecuniarum ingentium, vel extructi agges, vel defossæ strues, hos etiam inter diuitias suas trepidos cogitationis incertæ sollicitudo discrutiat, ne paruo valler, ne percussor infestet; ne inimica cuiusquã inspectionis inuidia calumniosis litibus inquietet. Non sibi securus, somnûsue contingit. Suspirat ille in concubio, licet bibat gēma, & cum epulâ marcidum corporis mollior alto sinu condiderit, vigilat in poma, nec intelligit miser speciosa esse sibi supplicia, auro & alligatum teneri, & possideri magis, quam possidere diuitias. Atque ô detestabilis cæcitas mentium, & cupiditatis insana profunda caligo, cum exonerare se possit, & releuare ponderibus, pergit magis fortunis æquebus incubare, pergit pœnalibus cumulibus pertinaciter adherere. Nulla in clientibus inde largitio est, cum indigentibus sit nulla partitio, & pecuniam suam diuiciat, quam velut alienam domi clausam sollicito labore custodiunt. Ex qua non amicis, non sibi deniq; ipsis pecuniam impartiunt. Possident ad hoc tantum, ne possidere alteri liceat. Et ô nominum quanta diuersitas, bona appellant, ex quibus nullus illis nisi ad res manus vias est.

Vnde D. Ambrosius auaris loquens c: Cur, inquit, si bona facitis mala, cum de malis bona facere debeatis? Scipiam est enim d: Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Ei ergo qui uti sciat, multa bona sunt, quia uti nesciat rectè, mala. Bona sunt, si pauperibus largis, in quo tibi debitorem Deum quadam pietatis ratione constituis. Igitur, quem possidendi delectat ambitio, Deum qui possidet omnia, quæ creauit,

H h xpc.

Vera honestas plerumque amittitur pecunia.

a *Ambr. lib. 2. offic. cap. 26.*
b *Cypria. epist. 2. lib. 2.*

Bona per antiphrasim dicta sunt.

c *in lib. de Nabucho. Israeli. ta. cap. 7.*
d *Lucæ 16.*

Bona temporalia quibus sine vere bona, vel mala.

expedita mente possideat, & in eo habebit, quacumque
 in eo sanctè habere desiderat. Sed quoniam nemo possidet
 Deum, ut D. Prosper inquit^a, nisi qui possideat
 à Deo, sit ipse primitus Dei possessio, & efficitur à
 Deo possessor, & portio. Et quid potest eo effici
 eius, cui efficitur conditor census, & hereditas eius
 gnatur esse ipsa diuinitas, si modo eam sanctis operibus
 colat, omnes fructus ex illo percipiat, in illo, & de
 iugiter viuat? Hunc possidebat, & ab illo possidebat
 ille, qui dicebat in spiritu b: Portio mea Domine,
 custodire legem tuam. Et c: Dominus pars hereditatis
 meae, & calicis mei.

D. verò Augustinus suum de avaro, & cupiditate
 proferens iudicium d: Auarus, inquit, vir inmensè
 similis est: Infernus enim quantoscumque decem
 rit, nunquam dicit satis est: Sic etià omnes qui
 confluerint in auarum, nunquam satiabuntur.
 est ista auiditas concupiscentia, cum & ipsa beati-
 beant modum? Tunc enim rapiunt, quando con-
 parcant verò prædæ, cum senserint satietatem.

Auaritia di-
 uitum insatia-
 bilis est.

nunquam satiatur; nec Deum timet, nec homines
 reueretur, nec patri patet; nec matrem cognoscit,
 nec fratri obtemperat; nec amico fidem seruatur,
 duam opprimit; pupillum inuadit; testimonium verum
 profert. Quæ est illa animarum insana fati-
 tere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, &
 perdere cælum? Vtinam igitur iuxta D. Bernardum
 tentiam e, saperes miser, & intelligeres, cum thesauris
 ro pecuniæ thesaurum iræ pariter cumulari. Vtinam
 nouissima prouidens animaduertes facile perire
 men acus transitorios non diuitiarum cumulum
 delictorum. Nihil enim intulimus in hunc mundum
 haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Sicut
 gentium, & aurum non nihil est, sibi vtrumque
 mundus, solum peccatum te sequitur quocumque
 quacumque intraueris, pellem hanc non depones. Quæ
 autem parasti insipiens cuius erunt? Et contra avaros
 clericos idem Bernardus exclamans f: Vx, vana
 in domo Dei horrendum videmus. Quid in vobis

e in ser. sup. il-
 lo: Ecce nos re-
 liquim.

f in d. serm.

transmittentes? Mentior, si non idolorum seruitus
aucta est, si non quibusdam etiam venter suus factus
est Deus suus. Quod enim qui que præ cæteris colit, id
Deum præ cæteris constituisse probatur. Quantos
vidimus, qui diligunt munera, sequuntur retribu-
torem? Quantos vidimus, qui Christo Domino non
seruant, sed suo ventri?

Fertur olim fuisse oraculum apud Græcos Delphis
antequam ab Apolline Pytheo, vt auctor est Cicero ^a,
Spartam Laconicæ regionis urbem celeberrimam nul-
lari aia, nisi avaritia esse perituram. Ego ve id, in-
quit Iulius Clichthoweus Parisiensis quondam Theo-
logus, de vita, & moribus sacerdotum scribens ^b:

Large verus Delphicus tripodibus credo esse oracu-
lum, Ecclesiam Dei avaritia iuuuram, atque per-
ditam. Quod ex ea omnia mala suboriuntur, & in-
dignitas in Ecclesia Christi secundum illam B. Pauli
Sermone ^c: Radix omnium malorum est cupidi-
tas, qua quidam appetentes errauerunt à fide, &

incedunt se doloribus multis. Quod si hæc flamma
generat, & auri sacra fames in laicis, & secularibus
vitiis, & negotiorum est merito damnan-
da, quanto magis in sacerdotibus, & aliis diuino man-
cipio officio? In quibus si semel medullitus hæserit,
cuncta sacra prostituit venalia, cruces, altaria, tem-
pla, animas pro quibus mortuus est Christus, negli-
git, que spiritualia sunt officia nequaquam curat,

sed in imbiat pecuniæ congerendæ, satyricum illud
omnino succinens: Lucri bonus est odor ex re qua-
libet. Et cum nemo militans Deo, implicet se nego-
tiis secularibus, vt ei placeat, cui se probauit ^e, sacer-
dotes & alij clerici militiæ Dei ascripti, & ecclesiasti-
ci respondent ministeria longè deterius agunt, quàm
negocijs secularibus se implicarent. Verùm no-
nnulli, vt in prospectu videtur illud oraculum de ruina Ecce-
lesiæ avaritiam futura propemodum habere locum,
cum hæc inferna palude egressa rabes
in mundum fere nunc excreuerit, & suam impleue-
rit mensuram, ostendaturque planè nunc verum esse,
quod ait Isaias ^f: Omnes in viam suam declinauerunt,

*Quid vnicui-
que Deus sit.*

a lib. 2. offic.

b cap. 16.

*Oraculum; ec-
clesiam Dei a-
uaritia iuuu-
ram.
c 1. Timo. 6.*

*d Iuuenal. Sa-
tyr. 14.*

*e 2. Tim. 2. et
ca. 1. ne cleric.
vel monac. ne-
go. secul. c. sunt
nonnulli, 16. q.
1. c. placuit, ca.
Cyprianus, 21.
q. 3. cap. conse-
quens, dist. 88.*

f cap. 56.

H h ij y nuf

22. cap.

vnusquisque ad auaritiam suam à summo vsque ad no-
uissimum. Et quod Paulus ad Philippenes scribens con-
queritur: Omnes quæ sua sunt querunt, non quæ Christi.
Quare SS. Tridentina Synodus cupens
Ecclesiæ ruinam ex clericorum grauissimis vitijs,
delictis minanti, succurrere, & ad tollendam, & ero-
pandam auaritiam eorundem, varia super hac re edi-
dit decreta.

Pro ordinum collatione nihil dandum esse; & quando illius
causa eorundem aliquid soluendum sit.

CAPVT II.

Quoniam ab ecclesiastico ordine non solum auaritia,
verumetiam omnis auaritiæ suspicio
debet, idcirco SS. Tridentina Synodus

b sess. 21. de re- & sanxit b ut nihil pro collatione quorumcunque
refer. cap. 1. dinum c, etiam clericalis tonsuræ, nec pro literis
c. 1. c. ex tunc. forijs, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alicui
d. sicut de simo. cumque de causa d etiam sponte oblatum Episcopi
c. cum de ceta- alij ordinum collatores, aut eorū ministri quocumque
bile. eodem tit. textu accipiant. Notarij e verò in ijs tantum locis
i. extrema. com. quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accen-
c. si quis Epi- di, pro singulis literis dimissorijs, aut testimonialibus
scopus cum 4. decimam tantum vnus aurei partem accipere possit
sequen. c. pla- dummodò eis nullum salarium sit constitutum pro
cui. ca. statui- cio exercendo: nec Episcopo ex Notarij commo-
mus. c. ordina- liquod emolumentum ex eisdem ordinum collatio-
tiones. c. sunt- bus directè, vel indirectè prouenire possit. Tunc
c. de ordinatio- gratis operam suam eos præstare omnino tenentur
nibus. cap. qui- nit: contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines
busulam. & ca. immemorabiles, quorumcumque locorum, quæ
pueri. 1. q. 1. c. abusus, & corruptelæ, simoniacæ prauitatis fauere
sicut Episcopi. cupari possunt, penitus cassando, & interdicens
1. q. 2. qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes
d. c. c. ab omni. diuinam vltionem, pœnas à iure inflictas, & pœnas
& ibi gloss. & DD. de vita et honest. incurrant.
DD. de vita et honest. e ca. 1. & ibi
gloss. & DD. de simo.
f. de quibus vi- de iura supra allegata.

Concilium verò prouinciale Mechliniense reuocatum
& innouans, quæ œcumenica Synodus Tridentina
Ecclesiæ collapsæ reformatione salubriter statuta
ordinauerat; ac ad illorum obseruationem, iure